

18.12.2014

ЕПИ коментар: Од проширување назад кон стабилизација и асоцијација

Повод:

Заклучоците на Советот за општи и надворешни работи на ЕУ од 16 декември 2014 година

За процесот

Декемврскиот Совет за општи прашања на ЕУ го потврди фокусот на три приоритети во процесот на пристапување: владеење на правото, економското владеење и реформата на јавната администрација. Овие приоритети беа најавени веќе во Стратегијата за проширување од октомври оваа година и поради тоа и не претставуваат сами по себе изненадување. Во рамките на секој од овие приоритети Советот дефинира клучни области.

Прво, клучните предизвици за **владеењето на правото**, за кои има потреба од итно дејствување на државите во процесот се однесуваат на судската реформа, борбата против организираните криминал и корупцијата, слободата на изразувањето и медиумите, националните малцинства, како и справување со дискриминацијата на ранливите групи вклучувајќи ги Ромите и ЛГБТИ заедницата. Владеењето на правото се нагласува како клучна компонента во економскиот развој и создавањето на повољна клима за развој на бизнисот и инвестициите. Со ова Европската Унија постигнувањето на статус на функционална пазарна економија го врзува со напредокот во демократијата и владеењето на правото.

Второ, во однос на **економско владеење**, Советот најавува воспоставување на таргетираните насоки за јавна политика за владите од Западен Балкан, коишто преку програмите за економска програма се поврзуваат со европскиот семестар. За Република Македонија, која повеќе години донесува Пртпристапна економска програма, овој пристап не би требало да претставува новина.

Трето, Советот на ЕУ го прифаќа предлогот на Европската комисија во пристапот кон **реформата на јавната администрација**. Воедно, најавува структуриран пристап и политичка расправа во рамки на телата воспоставени со Спогодбата за стабилизација и асоцијација (за земјите што немаат почнато преговори) и во рамки на пристапните преговори. Целта е да се поттикнат реформските процеси да ги опфатат прашањата со политизација на јавниот сектор, како и предизвиците со примената на принципите на транспарентност, отчетност, професионализација и ефективност. Нагласокот на потребата од политичка расправа укажува дека всушност се работи за политичка волја, а не техничко прашање.

Новина во пристапот кон проширувањето во овие заклучоци на Советот е *клучното значење кое се придава на почетокот на преговорите како линија на поделба помеѓу групите на земји кои пристапуваат кон ЕУ*. Во изминатите заклучоци таква линија на поделба претставуваше статусот на земја кандидат, при што Република Македонија припаѓаше на оваа група земји. Во заклучоците од вчерашниот самит, издвоени се две групи на земји под ознаките **Проширување на ЕУ** и **Процес на стабилизација и асоцијација**. Во првата група на земји Советот во детали се бави со

Турција. Во оваа група се и Црна Гора и Србија како земји кои се во тек на преговори за пристапување и Исланд кој ги стави во мирување преговорите за пристапување. Во втората група на земји под насловот **Процес на стабилизација и асоцијација** се третирали Република Македонија, Албанија, Босна и Херцеговина и Косово, од кои само првите две имаат статус на кандидат за членство во ЕУ. Впечатокот од овој изменет пристап е дека Советот на ЕУ го потенцира значењето на почетокот на преговорите како дефинирачки момент во процесот на пристапување и при тоа им дава поттик на останатите земји во втората група за напредување. Со овој изменет пристап, што изгледа логичен по реформата на Директоратот за проширување, кој сега стана Директорат за соседство и пристапни преговори, Република Македонија е и формално уназадена, но тоа претставува рефлексција на реалната ситуација во која останатите земји од регионот веќе ги започнаа преговорите.

Република Македонија и европската агенда: тест за стратешките приоритети

Во однос на Република Македонија, Советот генерално ги прифаќа заклучоците на Европската комисија од овогодинешната Стратегија, вклучувајќи ја и клучната оценка дека политичките критериуми се задоволени во доволна мерка, благодарение на „кумулятивниот напредок“. Меѓутоа, лидерите на ЕУ не ја прифаќаат „фрлената ракавица“ – апелот на Комисијата „лидерите на ЕУ да дадат проактивна поддршка во решавањето на прашањето на името“. Единствениот одговор што Советот го дава на овој повик е можноста да се наврати на прашањето за почеток на преговорите „во текот на 2015 година“, но за тоа поставува два услови: првиот е информација од Комисијата за спроведувањето на реформите, вклучително „во контекст на Пристапниот дијалог на високо ниво“, а вториот - „конкретни чекори за промовирање на добрососедски односи и можноста да се постигне взаемно прифатливо решение за решавање на спорот со името со Република Грција“. Со тоа, препораката јасно се врзува - прво со напредокот во спроведувањето на реформите и второ – со решавањето на прашањето за името.

Оттаму, не само што овие два услови се поставуваат паралелно, туку сè повеќе на преден план како пречка за отпочнувањето на преговорите се поставуваат политичките реформи, одошто прашањето на името.

Кои се **клучните проблеми и прашања** на реформите кои Советот ги издвојува, од бројните прашања кои беа наведени во Извештајот на ЕК за 2014 година?

1. Зголемена политизација на државните институции;
2. Зголемени недостатоци во обезбедувањето на независноста на судството;
3. Зголемени недостатоци на слободата на медиумите.

За сите овие прашања одговорноста е прецизно лоцирана во властите и од нив се бара „да преземат решителни активности за итно да се разрешат овие проблеми“. Тежината на изречените констатации може да се оцени по споредбената анализа на заклучоците и препораките за сите држави од процесот. Иако овие проблеми се наведени и кај другите држави опфатени со процесот, тежината на оценките е различна. Тоа е најизострено во поглед на политизацијата: кај другите држави се зборува за политизација на државната администрација, во случајот на Македонија се говори за „политизација на државните институции“.

Натамошни проблеми кои ги издвојува Советот се:

4. Честите политички кризи помеѓу владата и опозициските партии; констатација дека и Владата и опозицијата „носат одговорност за тоа политичката дебата да се одвива примарно во парламентот и со тоа да се придонесе во создавањето на услови за негово соодветно функционирање“.

5. Меѓуетничките односи: се укажува на потребата од зголемување на довербата помеѓу заедниците, завршување на анализата на спроведувањето на Охридскиот рамковен договор и спроведување на препораките.
6. Добрососедски односи: се повторува старата формулација уште од 2008 година дека е суштествено одржувањето добрососедски односи, вклучувајќи и „спогодбено и заемно прифатливо решение за прашањето на името, под покровителство на ОН“. Советот повикува на „решителна акција“, за да се „окончаат долготрајните разговори за проблемот околу името и да се постигне конечно решение без одложување“. За жал, некаков нов ангажман на Советот не е најавен. Адресатите на заклучокот остануваат Македонија и Грција, а останува и нерамноправната позиција на Република Македонија. Попозитивен дел од заклучокот во однос на добрососедските односи е оној кој се однесува на односите со Бугарија, во кој се забележуваат континуираните контакти на високо ниво меѓу Република Македонија и Бугарија, и очекувањето дека тие ќе произведат „конкретни акции и резултати“.

Конечено, да ги напоменеме двата позитивни елементи кои Советот ги нагласува:

- констатацијата дека европската агенда остана стратешки приоритет на земјата;
- фактот што Македонија има постигнато висок степен на усогласеност на националното со европското законодавство.

Европска агенда за Република Македонија сега се набројаните шест прашања, и тоа по наведениот редослед. Доколку тие не се во преден план на домашната агенда, тешко дека во иднина ќе може да се одржи и констатацијата дека европската агенда е стратешки приоритет на земјата.

По овој Совет, очекувањата не се високи. Поголем ангажман на државите членки за прашањето на името не се најавува. Се најавува обновување на Пристапниот дијалог на високо ниво, кој секако ќе се концентрира на горенаведените прашања. Имајќи ги предвид досегашните резултати од овој формат, просторот за оптимизам е тесен. Топката е повторно префрлена на домашниот терен, каде што не е на повидок нов пристап и решителна акција.

Д-р Малинка Ристевска Јорданова
Д-р Симонида Кацарска
м-р Александар Јованоски